

dr hab. Tomasz Waliszewski, prof. ucz.
Katedra Archeologii Orientu
Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
e-mail: twaliszewski@uw.edu.pl

Warszawa, 19 września 2024

Recenzja osiągnięcia naukowego i dorobku naukowego
dr. Krzysztofa DOMŻAŁSKIEGO
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie archeologia

A. Podstawa prawna i formalna opracowania recenzji.

Niniejsza recenzja sporządzona została na podstawie:

- 1/ Pisma Przewodniczącego Rady Doskonałości Naukowej nr DRKN.Z1.400.39.2024 z dnia 6 czerwca 2024 r. oraz Uchwały Rady Naukowej Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk z dnia 20 czerwca 2024 r. o powołaniu mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Krzysztofa Domżałskiego, które otrzymałem 19 lipca b.r.;
- 2/ wskazania przez dr. Krzysztofa Domżałskiego w nadesłanym wniosku osiągnięcia naukowego w postaci następującej monografii: K. Domżałski. *Pontic Red Slip Ware. Typology, chronology and distribution of a major group of Late Roman fine pottery in the Black Sea region*. Bibliotheca Antiqua 25. Warszawa 2021. Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii PAN;
- 3/ autoreferatu Wnioskodawcy w języku polskim;
- 4/ wykazu dorobku naukowego (wykaz publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce [Dz.U. z 2023 r. poz. 742, tekst jednolity] oraz innych osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych);
- 5) wersji drukowanej monografii oraz kopii publikacji naukowych wchodzących w skład osiągnięcia naukowego, stanowiących podstawę wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego;
- 6/ Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742, tekst jednolity).

Od strony formalnej dokumentacja spełnia wszystkie kryteria wymagane do przeprowadzenia oceny merytorycznej osiągnięcia naukowego dr. Krzysztofa Domżałskiego zatytułowanego '*Pontic Red Slip Ware. Typology, chronology and distribution of a major group of Late Roman fine pottery in the Black Sea region*', jego aktywności naukowej i innych osiągnięć naukowo-badawczych, współpracy naukowej oraz dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego.

B. Charakterystyka zawodowa Habilitanta.

Pan Krzysztof Domżański studia magisterskie ukończył w roku 1992 w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując stopień magistra archeologii na podstawie pracy 'Terra sigillata na Cyprze', przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Zofii Sztetyłło.

Dysertację doktorską pod kierunkiem prof. dr hab. Tadeusza Sarnowskiego przygotował, przedstawił i obronił w roku 2006 w Instytucie Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie archeologii. Podstawą była dysertacja zatytułowana 'Późnorzymska terra sigillata w regionie Bosporu Kimmeryjskiego'.

Dr Domżański zatrudniony jest nieprzerwanie od roku 1993 w Instytucie Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.

C. Ocena osiągnięcia naukowego zgłoszonego do postępowania habilitacyjnego.

Osiągnięcie zgłoszone przez Habilitanta, a wynikające z art. 219 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce [Dz.U. z 2023 r. poz. 742, tekst jednolity] jest monografią naukową noszącą tytuł: '*Pontic Red Slip Ware. Typology, chronology and distribution of a major group of Late Roman fine pottery in the Black Sea region*'. Monografia ta, licząca 221 stron, zawiera 16 figur (w rzeczywistości jest ich 26) oraz 52 plansze. Jej treść ułożona została w sześć rozdziałów oraz dwa apendyksy.

Rozdział 1 (*Introduction*, ss. 11-15) wprowadza czytelnika w problematykę luksusowej ceramiki stołowej obecnej w basenie Morza Śródziemnego od wieków, przybierającej w końcu I tysiąclecia p.n.e. formę znaną później w zachodniej części świata antycznego jako *terra sigillata*, a na wschodnich rubieżach świata śródziemnomorskiego znanej po prostu jako ceramika *Red Slip*. Habilitant definiuje jasno swój główny cel pracy: '... to complete and correct the existing analyses by making a methodologically proper presentation of a large amount of source material, in order to use it as a basis for a discussion on the essence and dynamics of the diachronic changes in the material culture and also, in a wider perspective, to expand our knowledge on the economic history of the Black Sea region in the transitional period between the Late Antiquity and the Early Middle Ages.' (s. 12). Zasadniczą hipotezą postawioną przez Habilitanta jest jednak propozycja ulokowania centrów produkcyjnych Pontic Red Slip na obszarze północnej Azji Mniejszej.

Kwestia produkcji i dystrybucji ceramiki późnoantycznej z tych regionów długo pozostawała słabo zbadana. Sytuacja ta była wynikiem położenia nacisku na badania epok wczesnych (choćby greckiej kolonizacji), rozdrobnienia badań i słabej komunikacji pomiędzy ośrodkami badawczymi. Ten stan rzeczy stał w silnym kontraście do wysiłku włożonego w basenie Morza Śródziemnego w poznanie, także późnoantycznej, historii ceramiki stołowej, tak znacząco wyrażonego w podstawowym opracowaniu J.W. Hayesa z roku 1972.

W swym wstępnym rozdziale Autor rysuje cele pracy, daje szerokie i niezbędne tło w postaci stanu badań oraz definiuje zagadnienia poruszane w kolejnych rozdziałach. Tak zarysowany plan monografii daje uzasadnione wrażenie celowości i właściwego następstwa podejmowanych zagadnień.

Rozdział 2 (*Research Background: Studies on Late Roman and Early Byzantine Red Slip Wares in the Mediterranean and in the Black Sea Region*, ss. 16-26) stanowi właściwe i niezbędne wprowadzenie w historię i stan badań nad tą kategorią ceramiki stołowej w świecie antycznym. Począwszy od zainteresowań czysto antykwarycznych, poprzez pierwsze próby typologizacji i chronologizacji dokonywane choćby na podstawie badań w Atenach czy w Antiochii, aż po wzmiankowaną przełomową publikację J.W. Hayesa z roku 1972. Druga część tego rozdziału poświęcona została opisowi stanu badań nad tą kategorią ceramiki w regionie Morza Czarnego. Autor zauważył wstępne lekceważenie badaczy dla znalezisk z okresów późnych, na segmentację badań utrudniającą komunikację znalezisk oraz na brak badań materiałowych widoczny choćby w, ważnych skądinąd, badaniach A.V. Sazanova. Ważnym spostrzeżeniem Autora jest zauważenie, że dotychczasowy stan wiedzy o ceramice stołowej z tego regionu opierał się na znaleziskach z miejsc konsumpcji tych towarów, a nie z miejsc produkcji, co znacząco utrudniało jakiegokolwiek bardziej wiarygodne wnioski dotyczące pochodzenia ceramiki PRS.

W rozdziale 3 (*Methodology and Evidence*, ss. 27-36) Habilitant przedstawia założenia metodologiczne pracy oraz bazę źródłową będącą podstawą do późniejszego wnioskowania. Praca nad materiałem ceramicznym wymaga wieloaspektowego podejścia. Podstawą jest makroskopowy ogląd fragmentów ceramiki dający wgląd we właściwości gliny użytej do wytworzenia naczynia oraz polewy użytej do pokrycia jego powierzchni (z czystej ciekawości, chętnie dowiedziałbym się od Habilitanta, ile fragmentów Pontic Red Slip musiało przejść przez jego ręce przez ponad 30 lat doświadczeń terenowych, aby wybrać w rezultacie 166 fragmentów przedstawionych w katalogu form). Badania te zostały wzbogacone o analizy XRF wybranych 55 próbek ceramiki PRS oraz wynikami badań mikroskopowych szlifów cienkich ceramiki. Pozwoliło to na ugruntowanie tezy o odrębności tej grupy ceramiki stołowej od innych grup śródziemnomorskich czy czarnomorskich. Druga część rozdziału poświęcona została analizie ewidencji archeologicznej znalezisk PRS, która tworzy podstawę diachronicznej analizy tej grupy naczyń. Autor daje szeroki przegląd danych płynących ze stanowisk położonych wokół Morza Czarnego, charakteryzuje ich specyfikę oraz podaje podstawy datowania znalezisk ceramiki PRS. Szczególnie przydatne są tabele zestawiające obok siebie znaleziska ceramiki PhRS (Phocean Red Slip), ARS (African Red Slip) oraz LRLC. Pozwalają one na lepszą orientację w podstawach datowania znalezisk PRS z różnych kontekstów grobowych. Być może przydatne w tym miejscu byłoby odniesienie się Autora do wiarygodności poszczególnych grup wskaźników datowania. Jak wiemy, szczególnie w odniesieniu do starszych badań daty podawane w publikacjach traktowane być powinny, z racji stosowanej wtedy metodyki czy stanu badań, ostrożnie.

Rozdział 4 (*Definition of the Ware Chronology and Classification of Vessel Forms*, ss. 38-157) tworzy rdzeń monografii i poświęcony jest charakterystyce, klasyfikacji oraz datowaniu naczyń z grupy PRS. Autor daje obszerną charakterystykę wyrobu w oparciu o badania makroskopowe i fizyko-chemiczne, zawiera uwagi dotyczące sposobu wytwarzania naczyń, w tym wypału i nakładania polewy. Obszerną częścią tego rozdziału jest analiza morfologiczna naczyń PRS. Autor wyróżnia w oparciu o swoje oryginalne badania 10 typów naczyń otwartych (typy 0-9; z nieznanymi mi powodów Autor używa cyfry 0 dla określenia jednego z typów – co stało na przeszkodzie, aby zacząć numerację od 1?) oraz sześć typów form zamkniętych - dzbanków (typy 10-15). Analiza form ujawnia ich inspirację wyrobami afrykańskimi (ARS), pozwala na ułożenie ciągu typologiczno-chronologicznego od pocz. IV w. do poł. VI w. n.e., kiedy to ślady produkcji ceramiki PRS zanikają w znaleziskach archeologicznych.

Materiał ilustracyjny w wydatnym stopniu pomaga zrozumieć propozycje Autora dotyczące podziału na typy oraz podzielić jego obserwacje. Szczególnie pomocna jest np. fig. 3 w jasny sposób określająca dystynktywne elementy morfologii dzbanków PRS. Pewien niedosyt pozostawia kwestia chronologii. Jak zaznacza Autor, dane dostarczające podstaw do datowania typów są niesatysfakcjonujące w odniesieniu do form otwartych (s. 43) jak i zamkniętych (s. 46). Bardzo użyteczna dla zrozumienia ustaleń chronologiczno-typologicznych Autora jest fig. 4 dotycząca naczyń otwartych tej grupy. Dalsze dane dotyczące datowania form podane są w części katalogowej na ss. 52-157. Kwestia uściślenia chronologii typów PRS pozostaje jednak wyraźnie otwartym tematem badawczym.

Zasadnicza część rozdziału 4 zawiera katalog form ilustrowanych konkretnymi znaleziskami w liczbie 166 (ss. 52-157). Każda forma opisana jest pod względem proveniencji, wymiarów, gliny, zawiera informacje o miejscach znalezienia tej formy oraz planszę z ilustracjami rysunkowymi i fotograficznymi. Katalog będzie bez wątpienia przez długie lata punktem odniesienia badaczy identyfikujących formy naczyń z tej grupy ceramiki stołowej. Jest czytelny, przejrzysty i zawiera wszystkie niezbędne dla identyfikacji formy dane.

Rozdział 5 (*Production and Long-Distance Trade*, ss. 158-176) jest niezwykle ważnym podsumowaniem badań nad grupą ceramiki Pontic Red Slip, a jednocześnie otwiera niezmiernie wiele ciekawych pól badawczych, zarysowanych w tym rozdziale jedynie szkicowo. Fig. 5A-5C stanowią graficzne podsumowanie dystrybucji znalezisk ceramiki PRS w basenie Morza Czarnego. Dystrybucja pokazuje ciekawe zależności wynikające, być może, z niewystarczającego stanu badań jak brak ceramiki PRS w Konstantynopolu czy w Tracji. Być może stolica imperium w uprzywilejowany sposób korzystała z dostaw ceramiki uznawanej za bardziej luksusową od produktów regionalnych. Nie dziwi za to obecność znalezisk ceramiki na Krymie czy we wschodniej części Morza Czarnego.

W odniesieniu do miejsc produkcji ceramiki PRS znaczące jest stwierdzenie o braku znalezienia dotąd materialnych śladów warsztatów ją produkujących. W tym kontekście rzuca się w oczy brak jakichkolwiek powiązań pomiędzy wynikami badań fizyko-chemicznych przeprowadzonych na potrzeby monografii przez Gerwulfa Schneidera oraz Małgorzatę

Daszkiewicz, a analizą geologiczną regionu północnej Azji Mniejszej. Analiza taka przyniesie zapewne potwierdzenie hipotez o lokalnym/regionalnym pochodzeniu ceramiki PRS z Pontu czy okolic. Na tę chwilę brak nam jednak pewności w tym aspekcie badań.

Podrozdział 5.2. zwraca uwagę na istotną kwestię ew. kontynuacji lokalnej tradycji wytwarzania jakościowej ceramiki stołowej, tworząc pomost pomiędzy wyrobami Early Pontic Red Slip oraz Pontic Red Slip z okresu późnej starożytności. Luka chronologiczna dzieląca obie grupy to okres od poł. III do pocz. IV w. n.e. Zagadnienie kontynuacji lokalnej tradycji garncarskiej lub jej braku zasługiwałoby, moim zdaniem, na nieco szersze potraktowanie dotyczące choćby pokrewieństwa morfologicznego czy technologicznego obu grup. Habilitant obszernie traktuje w zamian problematykę ew. inspiracji późnoantycznych ceramiki PRS, w szczególnością formami otwartymi ceramiki African Red Slip.

Podrozdział 5.3. poświęcony jest niezmiernie ważnej kwestii dystrybucji ceramiki PRS oraz jej implikacji dla rozumienia trendów w handlu czarnomorskim w okresie V-go oraz VI-go w. n.e. Autor wykazuje na podstawie danych ilościowych z różnych stanowisk archeologicznych wzrost obecności importów PRS począwszy od pocz. V w., aż po jej zanik po poł. VI w. n.e. Kres tej dystrybucji kładą najprawdopodobniej działania wojenne toczone pomiędzy Cesarstwem Bizantyjskim a Persami w tym okresie. O ile jednak Autor w odniesieniu do schyłku dystrybucji tej grupy ceramiki wiąże ją z wydarzeniami o charakterze społeczno-politycznym, o tyle brak mi takowego dla okresu V w.

W podsumowaniu, uważam rozdział 5 za znaczące osiągnięcie Habilitanta, porządkujące obserwacje o znaczeniu regionalnym i globalnym. Wnioski te wpiszą się bez żadnej wątpliwości w szeroką dyskusję prowadzoną na poziomie międzynarodowym, a dotyczącą zmian o charakterze gospodarczym zachodzących w ciągu V-VI w. n.e. na obszarze przylegającym do wybrzeży Morza Czarnego.

Rozdział 6 (*Conclusion*, ss.175-176) zawiera użyteczną syntezę wniosków pojawiających się w poprzednich rozdziałach.

Pracę dopełniają dwa apendyksy dotyczące badań fizyko-chemicznych próbek ceramiki PRS. Apendyks 1 (*Catalogue of Pontic Red Slip Vessels Analysed Physico-Chemically*, ss. 177-180) zawiera szczegółowy katalog 55 badanych próbek. Apendyks 2 (*Physico-Chemical Analyses of Pontic Red Slip Ware*, autorstwa G. Schneider & M. Daszkiewicz, ss. 181-189) zawiera ważne i niezbędne dane z badań 55 fragmentów ceramiki PRS, badanych metodą XRF. Analiza składu pierwiastkowego gliny użytej do produkcji tych fragmentów pokazuje, że wykorzystany materiał różni się znacząco od innych wielkich grup późnoantycznej ceramiki typu Red Slip takich jak African Red Slip, Phocian Red slip czy Cypriot Red Slip. Badana grupa ceramiki jest także różna od innych przykładów podobnej ceramiki pochodzących już z basenu Morza Czarnego. Wyniki tych badań jednoznacznie wspierają tezę Autora o wyróżnieniu Pontic Red Slip jako osobnej grupy ceramiki produkowanej w ściśle zdefiniowanych miejscach produkcyjnych różnych od wymienionych wyżej. Obserwacje te zostały poparte oraz poszerzone wynikami badań mikroskopowych szlifów cienkich ceramiki – na ich podstawie wyróżnić można przynajmniej

dwie główne grupy PRS-A oraz PRS-B, w obrębie których występują dodatkowe różnice składu wynikające najprawdopodobniej z wytwarzania ceramiki w różnych warsztatach regionalnych. Monografię zamyka obszerne rosyjskojęzyczne streszczenie (ss. 190-202) poszerzające znacząco krąg odbiorców pracujących w basenie Morza Czarnego oraz bibliografia (ss. 205-221) zawierająca obszerny wykaz użytej w pracy literatury (415 pozycji bibliograficznych).

Zauważyć pragnę, że układ monografii jest bardzo logiczny i dyktujący etapy rozwiązania postawionego w pracy problemu. Wprowadzenie (rozdziały 1-2) definiuje problem, stawia cele i hipotezy. Rozdział 3 określa źródła, z których Autor będzie korzystał w opracowaniu – wysokiej jakości późnoantyczną ceramikę stołową produkowaną w północnej części Azji Mniejszej. Habilitant wyróżnia ją jako dystynktywną grupę ceramiki nie mającą związku z innymi podobnymi grupami ceramiki stołowej z tego okresu. Wreszcie rozdział 4 opisuje w szczegółowy sposób tę grupę, dając jej szczegółową i kompetentną charakterystykę, klasyfikację i chronologię. Rozdział 5 stanowi podsumowanie wyników badań, a przede wszystkim rozwinięcie narracji w kierunku określenia miejsc produkcji oraz dystrybucji tej grupy naczyń w okresie późnej starożytności. Rozdział ten daje odpowiednio szeroki kontekst badanej grupy ceramiki oraz umieszcza badania Habilitanta w szerszym nurcie międzynarodowych badań nad antyczną gospodarką, handlem i kwestiami społecznymi.

Pod względem wydawniczym praca reprezentuje wysoki poziom edytorski i jest dopracowana. Redaktorzy przeoczyli zaledwie kilka drobnych błędów typograficznych, jak powtórzenie 'and and' w spisie treści w tytule rozdziału 5.

Co jednak ważniejsze, przedstawiona do oceny monografia niesie ze sobą istotne treści merytoryczne. Przedstawione w niej wyniki badań oparte zostały o rozległe studia terenowe nad ceramiką. Monografia wprowadza do obiegu międzynarodowego nowe niepublikowane formy naczyń. Warto uświadomić sobie, że praca jest sumą doświadczeń Autora z ponad trzydziestu lat bardzo konsekwentnego zainteresowania problematyką jakościowej ceramiki stołowej (jakkolwiek będziemy ten luksus definiowali). Spójny obraz drogi prowadzącej do osiągnięcia opisywanego rezultatu znaczone jest imponującą listą stanowisk archeologicznych, z których Autor pobierał materiał do swoich rozległych badań – Nea Paphos, Nymphaion, Tanais, Olbia, Tyritake, Novae, Tropaeum Traiani, Sinope, Pompeiopolis w Poncie. Tak długa i niezbędna dla jakości pracy droga wymagała też czasu.

Osiągnięcie naukowe Habilitanta polega na wyróżnieniu i zdefiniowaniu nowej grupy jakościowej późnoantycznej ceramiki stołowej, określeniu jej charakterystyki materiałowej, morfologicznej oraz zaproponowaniu regionu jej produkcji i naszkicowaniu szlaków dystrybucji produktu. Osiągnięcie Autora wpisuje się tym samym w ważny temat badawczy jakim jest produkcja i rozprzestrzenienie ceramiki stołowej nazywanej od okresu hellenistycznego po późnorzymski *terra sigillata*, a w okresie późnej starożytności *Red Slip* – ceramiką czerwonopolewaną. Grupa Pontic Red Slip (umieszczana przez Autora w ramach czasowych od pocz. IV w. do poł. VI w. n.e.) wpisuje się w trend odnowienia produkcji jakościowej ceramiki stołowej po kilkudziesięcioletniej zapaści gospodarczej spowodowanej najazdami

barbarzyńskimi na północne i północno-wschodnie rubieże Cesarstwa Rzymskiego oraz przerwaniem szlaków żeglugowych dystrybuujących towary afrykańskie czy egejskie. Zdaniem Autora odnowienie tej produkcji w basenie Morza Czarnego nawiązywało po części do wzorców północnoafrykańskich, które przechowały tradycję wytwarzania tej grupy ceramiki od okresu rzymskiego. Praca Krzysztofa Domżańskiego ma swoją wagę merytoryczną także z uwagi na częste występowanie tej grupy znalezisk na stanowiskach archeologicznych i używanie jej jako pomocnego i wiarygodnego wskaźnika chronologicznego oraz elementu definiującego kontakty handlowe danego miejsca.

Ważnym osiągnięciem Habilitanta jest postawienie hipotezy o lokalizacji warsztatów produkujących ceramikę grupy PRS w zachodniej części prowincji Pont. Przytoczone przez Domżańskiego argumenty są przekonujące, choć chciałbym poznać kiedyś weryfikację tej hipotezy w oparciu np. o dane geologiczne. W mojej ocenie przedstawiona monografia jest już jednak krokiem milowym na drodze do uporządkowania obrazu produkcji ceramiki w późnoantycznym basenie Morza Czarnego i w Azji Mniejszej. Praca nie tylko podsumowuje dotychczasową wiedzę i dostarcza nowe oryginalne dane, ale także wytycza ścieżki badawcze na przyszłość – jak choćby konieczność lokalizacji centrów produkcyjnych tej grupy ceramiki, konieczność powiązania wyników badań petrograficznych z lokalną i regionalną geologią, dopracowanie typologii i chronologii, która będzie wynikiem dalszych badań terenowych. Jest więc pracą nie tylko oryginalną, ale i inspirującą do nowych badań. Przyszli badacze Pontic Red Slip będą dysponować pracą Krzysztofa Domżańskiego, która stanowić będzie dla nich podsumowanie stanu wiedzy oraz dogodny punkt odniesienia dla ich badań.

Pośród zauważonych braków pracy – jakkolwiek nielicznych – zauważam konieczność rozwinięcia wątku identyfikacji źródeł gliny używanej do produkcji ceramiki PRS, co pomogłoby w pewnym stopniu w ustaleniu proveniencji naczyń. Brak mi także rozwinięcia wątku Early Roman Pontic Sigillata (s. 37). Kwestia ustalenia początków produkcji ceramiki PRS i jej ewentualnego powiązania z warsztatami produkującymi wcześniej ceramikę stołową w regionie czarnomorskim od I w. n.e po poł. III w. n.e. najprawdopodobniej także na północy Azji Mniejszej, wydaje mi się dość zasadnicza. Otwartym tematem badawczym pozostaje też kwestia uściślenia chronologii poszczególnych form ceramiki PRS, co z racji szczupłości danych stratygraficznych, jak rozumiem, jest problematyczne.

D. Ocena dorobku naukowego nie włączonego w osiągnięcie habilitacyjne.

Dostarczone przez Habilitanta dodatkowe materiały w postaci publikacji wspierają obserwacje dotyczące jakości prowadzonych dotąd badań. Habilitant włączył w dokumentację wniosku habilitacyjnego 14 dodatkowych tekstów naukowych publikowanych w czasopiśmie lub jako rozdziały monografii w latach 2003-2022. Droga naukowa wyznaczona wspomnianymi publikacjami oraz inną aktywnością Habilitanta jest spójna i pozwala prześledzić kilka zasadniczych ścieżek zainteresowania konsekwentnie rozwijanych w publikacjach.

Niezmiennie, począwszy od 2003 roku, w centrum zainteresowania Krzysztofa Domżańskiego pozostaje problematyka ceramiki stołowej grupy Pontic Red Slip (Arseneva & Domżański 2003). Do grupy publikacji powiązanych tematycznie z ceramiką stołową z różnych okresów pochodzącą z regionu Azji Mniejszej lub szerzej, z basenu Morza Czarnego, włączyć można też inne pozycje Autora (Domżański 2007; Крапивина, Домжальский 2008; Fedoseev, Domżański 2010; Domżański 2018; Домжальский, Журавлев 2022). W kilku artykułach Habilitant poświęcił też uwagę cypryjskiej ceramice stołowej (np. Domżański, Jaworski 2012; Domżański 2014). W zasięgu zainteresowań badawczych Habilitanta znalazły się również przykłady różnych grup ceramiki stołowej znajdowanej na stanowiskach archeologicznych w Rumunii (Domżański, Panaite 2019), Libanie (Domżański 2014) czy Libii (Domżański 2012). Osobnym tematem badawczym, który Krzysztof Domżański podnosi w swoim autoreferacie i czyni z niego ścieżkę swojej drogi badawczej na nadchodzące lata jest kwestia miejsca wytwarzania ceramiki nazywanej *Campanian Orange Sigillata*, która Habilitant zajmował się w związku z pracami prowadzonymi w Akrai na Sycylii (np. Domżański 2015; Domżański 2018). Podobnie dzieje się w przypadku znalezisk ceramiki stołowej z terenów Polski, w tym np. środkowoitalskich naczyń glazurowanych nazywanych *Central Italian Lead-glazed Ware* (Domżański 2006). Badania nad tą kategorią ceramiki mają doprowadzić do powstania monografii roboczo zatytułowanej *Central Italian Lead-glazed Ware in the panorama of Early Roman fine pottery production in the Mediterranean*. Jeśli weźmiemy przy tym pod uwagę niezmiennie zainteresowanie Habilitanta problematyką Pontic Red Slip Ware, perspektywy badawcze Habilitanta wydają się pewne i obiecujące. W tym kontekście należałoby zapewne wspomnieć, że wyjątkowa wiedza i doświadczenie Krzysztofa Domżańskiego w zakresie śródziemnomorskiej ceramiki stołowej winna znaleźć odbicie w pracy dydaktycznej i być przekazana młodszym generacjom badaczy.

W podsumowaniu dorobku stwierdzić można, że Habilitant opublikował po doktoracie jedną monografię, był redaktorem dwóch innych monografii naukowych oraz opublikował piętnaście rozdziałów w monografiach i jedenaście artykułów w czasopismach recenzowanych. Przypisać przy tym trzeba, że były to przede wszystkim czasopisma wydawane w Polsce, choć cieszące się renomą międzynarodową jak *Archeologia* czy *Polish Archaeology in the Mediterranean*. Działalność publikacyjna Krzysztofa Domżańskiego znajduje odbicie w danych naukometrycznych w postaci indeksu Hirscha na poziomie 7 (Google Scholar) oraz cytowalności na poziomie 262. Wartość ta jest zadowalająca. Całość dorobku publikacyjnego ocenić jednak należy wysoko, przede wszystkim ze względu na wagę i jakość publikowanych opracowań, mniej o ich liczbę.

E. Ocena dorobku organizacyjnego, staże, stypendia i wyjazdy naukowe.

Krzysztof Domżański jest niezmiernie aktywnym członkiem społeczności naukowej. Aktywność ta wyraża się liczbą projektów terenowych, w których uczestniczył, liczbą wystąpień na konferencjach krajowych i międzynarodowych oraz liczbą odbytych staży w renomowanych zagranicznych ośrodkach naukowych.

Z dostarczonej przez Habilitanta dokumentacji wynika, że brał udział w pracach na przynajmniej 16 stanowiskach archeologicznych w krajach tak odległych od siebie jak Włochy, Libia, Egipt czy kraje czarnomorskie i Turcja, co dało mu solidne podstawy pod wielkie doświadczenie terenowe i kontakt z badanym materiałem zabytkowym. Uczestniczył w ostatnich latach w przynajmniej 35 konferencjach międzynarodowych (np. ICAANE). Odbił wielomiesięczne staże naukowe w prestiżowych ośrodkach naukowych takich jak Dumbarton Oaks Library and Collection (Harvard University), Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance, Collège de France w Paryżu; American Academy in Rome czy wreszcie American School of Classical Studies at Athens. Był też aktywnym uczestnikiem projektów naukowych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki (Marea, Berenike, Tanais, Akrai) oraz kierownikiem grantu NCN o ceramice stołowej z regionu czarnomorskiego. Współkierował także polsko-francuskim grantem ceramologicznym. Jest redaktorem serii naukowej Bibliotheca Antiqua w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN oraz członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *Seramik Araştırmaları Dergisi (Journal of Ceramic Research, Turcja)*.

Wybór ścieżki zawodowej spowodował, że Habilitant miał sporadycznie możliwość prowadzenia zajęć dydaktycznych. Doceniam jednak jego otwartość na kontakty i pracę z młodymi badaczami i adeptami nauki podczas trwania projektów terenowych. Jeszcze raz postuluję wykorzystanie wiedzy i doświadczenia Habilitanta w tym zakresie w pracy dydaktycznej.

W mojej ocenie powyższy dorobek ocenić należy jednoznacznie pozytywnie. Krzysztof Domżański wykazuje się wielką aktywnością badawczą i organizacyjną, a wybór jego ścieżki zawodowej cechuje spójność w dążeniu do pracy nad wybranym obszarem badawczym związanym z ceramiką śródziemnomorską i czarnomorską.

F. Podsumowanie i wnioski końcowe

Dorobek dr. Domżańskiego cechuje dojrzały wybór i trafne formułowanie zagadnień badawczych, które oparte są o skuteczne pozyskiwanie oraz analizę oryginalnych danych, wsparte przekonującym wnioskowaniem. Jego dorobek poparty monografią oraz licznymi publikacjami uznaję za znaczący wkład w dyscyplinę. Doceniam także jego znaczący dorobek organizacyjny w postaci uczestnictwa i współorganizacji badań terenowych i sprawnego upowszechniania ich wyników. Pan Krzysztof Domżański od dawna pozostaje członkiem ścisłej grupy światowych specjalistów w zakresie śródziemnomorskiej jakościowej ceramiki stołowej okresu hellenistycznego, rzymskiego i późnoantycznego i jako taki jest doskonale rozpoznawalny na polu międzynarodowym. Drobne mankamenty przedstawionego dorobku,

jak brak dydaktyki czy większej liczby publikacji, szczególnie w szeroko cytowanych czasopismach, pozostają do nadrobienia w bliskiej przyszłości. Chcę przy tym podkreślić, że ocena naukowej samodzielności Habilitanta, co jest istotą przewodu habilitacyjnego, została udowodniona i nie budzi wątpliwości.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzam, że przedstawione mi do oceny osiągnięcie naukowe oraz pozostała aktywność naukowa spełniają wymagania stawiane w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742, tekst jednolity) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku z tym pozytywnie opiniuję wniosek o nadanie dr. Krzysztofowi Domżałskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie archeologia i wnoszę o dopuszczenie go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

/dr hab. Tomasz WALISZEWSKI, prof. ucz. /